

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 350

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

2. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні. Київ. 2015. 244 с. URL: https://idss.org.ua/monografii/2015_Makarova.pdf (дата звернення: 04.12.2025).
3. Management of social security and labor resources. EU Scientists. URL: <https://www.ela.europa.eu/en/topics/social-security-coordination> (дата звернення: 04.12.2025).
4. Хомин О. Й., Бутрин О. І. Правова основа соціального захисту працівників правоохоронних органів України. *Науковий Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія економічна. 2016. №2. С. 132-140. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1281/1/%d0%a5%d0%be%d0%bc%d0%b8%d0%bd.pdf> (дата звернення: 04.12.2025).
6. Урба С. Фінансове забезпечення сфери соціального захисту України. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2022. Вип. 48. С. 77-86.
7. Шаповалова Т., Заришнюк С. Організаційно-правові засади реформування системи соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в Україні. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 1. С. 219-225. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/e9cafe4f-c213-4996-af25-648d924a6b60/content> (дата звернення: 04.12.2025).
8. Язлюк Б. О., Фурман О. Є. Соціальна відповідальність як соціальний компонент системи соціально-економічного захисту суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Полісся* № 4(8). ч.1. 2016. С. 44-50. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/058e74dc34e346e08523bb0fdf8bc032/content> (дата звернення: 04.12.2025).

Ковейно Юлія,
доктор філософії у галузі права, доцент кафедри права
Маріупольський державний університет

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КЛІМАТИЧНОГО ПРАВОСУДДЯ

Зміна клімату є однією з найсерйозніших глобальних проблем ХХІ століття, що має комплексний вплив на довкілля, економіку та соціальну сферу. У цьому контексті особливої актуальності набуває концепція кліматичного правосуддя, яка акцентує увагу на нерівномірному розподілі причин і наслідків кліматичної кризи між різними країнами, регіонами та соціальними групами населення.

Кліматичне правосуддя ґрунтується на принципах соціальної справедливості та прав людини й передбачає визнання того, що найбільше від негативних наслідків кліматичних змін страждають ті країни, які зробили мінімальний внесок у глобальні викиди парникових газів. Згідно з позицією Міжурядової групи експертів зі зміни клімату (ІРСС), країни з низьким і середнім рівнем доходу є більш вразливими до екстремальних погодних явищ через обмежені адаптаційні можливості (ІРСС, 2023) [1]. На глобальному рівні прикладами кліматичної несправедливості є малі острівні держави (Тувалу, Мальдіви, Кірибаті), існування яких опиняється під загрозою через підвищення рівня Світового океану, попри їхній незначний внесок у глобальні викиди CO₂. Аналогічна ситуація спостерігається в країнах Африки на південь від Сахари, де посухи та деградація ґрунтів спричиняють голод і вимушену міграцію. Водночас, Африка в цілому виробляє лише незначну частку світових викидів парникових газів.

Масштабні повені в Пакистані у 2022 році продемонстрували, що кліматичні катастрофи можуть мати катастрофічні соціальні наслідки для країн, відповідальність яких за зміну клімату є мінімальною. Пакистан несе відповідальність за менш ніж 0,4–1% світових викидів парникових газів. Попри це, країна займає одне з перших місць у світі за вразливістю до кліматичних змін [2]. Це актуалізує питання міжнародної кліматичної відповідальності та фінансової підтримки найбільш уразливих держав.

Кількість судових розглядів, пов'язаних із кліматом, стрімко зростає, і вони охоплюють дедалі більше країн. Таку тенденцію відзначають автори нової доповіді Програми ООН з довкілля (ЮНЕП) та Центру права у сфері зміни клімату при Колумбійському університеті. Загалом станом на 30 червня 2025 року, згідно зі звітом, у всьому світі було зареєстровано 3 099 справ, пов'язаних з кліматом, – у 55 країнах та 24 міжнародних чи регіональних судових та квазісудових органах. Це значно більше, ніж у 2022 році (2180 справ) та у 2017 році (884 справи). Хоча частку країн Глобального Півдня припадає менше 10 відсотків усіх справ, їхня участь поступово розширюється [3, 4]. Відповідно до даних *Climate Litigation in the Global South: Mapping Report* за 2024 рік можна відслідкувати зазначені тенденції. Так додаткові висновки звіту включають: кількість позовів у країнах Глобального Півдня зросла з 2015 року, причому найбільший показник був зафіксований у 2020 році. На Латинську Америку та Карибський басейн припадає 70,4%, Азію – 12,2%, Африку – 8,5% та Тихоокеанський регіон – 8,9%. Що стосується юрисдикцій, Бразилія має найбільшу частку справ – 39%, далі йдуть Мексика – 10,5%, Індонезія – 7,1% та Колумбія – 6,7% [5].

У країнах Глобальної Півночі – до яких належать розвинені держави Західної Європи, Північної Америки, Австралія та інші – кліматичне правосуддя здебільшого зосереджується на трьох аспектах, серед яких: визнання історичної відповідальності, подолання внутрішньої

нерівності та реалізація справедливих рішень. Саме ці країни зробили найбільший внесок у накопичення парникових газів у атмосфері протягом індустріальної революції та наступних десятиліть. Визнання вказаної відповідальності є важливим кроком для міжнародної співпраці та надання фінансової й технологічної підтримки країнам, що розвиваються.

Для України проблема кліматичного правосуддя має особливе значення через поєднання кліматичних ризиків і соціально-економічних викликів. Зростання середньорічних температур і збільшення частоти посух у південних та східних регіонах негативно впливають на сільське господарство, зокрема на дрібних фермерів і сільські громади, які мають обмежений доступ до фінансових і технологічних ресурсів для адаптації.

Кліматичні зміни становлять загрозу реалізації базових прав людини, зокрема права на життя, здоров'я, продовольчу безпеку, доступ до водних ресурсів і безпечне житло, що визнається Організацією Об'єднаних Націй (UN, 2015) [6]. У цьому контексті знаковим є прийняття консультативного висновку Міжнародного Суду ООН від 23 липня 2025 року, який є першим випадком надання такого висновку стосовно змін клімату. Відповідно змісту охорона навколишнього середовища є ключовою передумовою реалізації та захисту прав людини, а державна підтримка виробництва викопного палива може розцінюватися як потенційне порушення відповідних правових принципів. За словами голови суду Юдзі Івасави, навколишнє середовище становить базову основу людського життя, від якої залежить забезпечення здоров'я та добробуту як нинішніх, так і майбутніх поколінь. Крім того у рішенні зазначено, що нездатність держави захистити кліматичну систему, зокрема через виробництво, споживання або субсидії на викопне паливо, може вважатися «неправомірними діями», і що уряди можуть бути притягнуті до відповідальності за шкоду, завдану корпораціями [7].

Незважаючи на відсутність у Міжнародного суду ООН повноважень щодо примусового забезпечення виконання консультативних висновків державами, такі висновки відіграють важливу роль у розвитку міжнародного права. Відповідно до статті 38 Статуту МС ООН, судові рішення та доктрина найбільш кваліфікованих фахівців слугують допоміжними засобами для визначення норм права [8]. У цьому контексті консультативні висновки МС ООН мають значне нормативно-інтерпретаційне значення, оскільки сприяють формулюванню й уточненню правових принципів, що, своєю чергою, впливає на практику національних судів у різних юрисдикціях, а також визначає правові орієнтири для міжнародних переговорів у сфері кліматичної політики та кліматичного фінансування.

Акцентуючи увагу на практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) у сфері порушення кліматичних прав, доцільно зосередити увагу на гучних історичних кліматичних справах. Серед таких справ варто відзначити наступні: Verein KlimaSeniorinnen Schweiz проти

Швейцарії [9], Carême проти Франції [10], Duarte Agostinho та інші проти Португалії та 32 інших країн [11].

Рішенням ЄСПЛ було визнано недостатню боротьбу держав зі зміною клімату, що порушує права людини, зокрема право на повагу до приватного і сімейного життя (ст. 8 Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ)) відповідно до справи Verein KlimaSeniorinnen Schweiz проти Швейцарії. Європейський суд з прав людини задовольнив скаргу, подану понад 2000 літніх швейцарських жінок, заявивши, що їхній уряд порушив право на повагу до сімейного та приватного життя відповідно до Європейської конвенції з прав людини. Окрім цього зміст рішення вказує на те, що Швейцарія порушила права людини своїх громадян, не зробивши достатньо для скорочення національних викидів парникових газів, що має широкі наслідки для дій держави щодо зміни клімату. Ця справа стала першою з 12 справ, що перебували на розгляді Суду і стосувалася питань клімату, щодо якої ЄСПЛ виніс рішення по суті. У справі Carême проти Франції заява була визнана неприйнятною. Щодо справи Duarte Agostinho та інші проти Португалії та 32 інших країн рішення не було розглянуто по суті.

Аналізуючи тенденції кліматичного правосуддя, не менш важливим є розгляд справ за відповідачами, як от справи проти держав та справи проти корпорацій. Серед таких гучних справ проти держав варто зазначити: «KlimaSeniorinnen» проти Швейцарії [9], Urgenda проти Нідерландів [12], Neubauer проти Німеччини [13], Leghari проти Пакистану [14]. Найгучнішими справами в сфері змін клімату проти корпорацій є наступні: Milieudefensie та інші проти Royal Dutch Shell [15], Luciano Lliuya проти RWE [16].

Таким чином судові провадження, у яких зміна клімату постає як одна з ключових правових проблем, зокрема сприяють розширенню кола суб'єктів, уповноважених представляти в суді інтереси майбутніх поколінь. Судові рішення у таких справах здатні формувати прецедентну практику, що слугує орієнтиром для інших судів у різних юрисдикціях. Із розвитком кліматичних спорів відбувається транснаціональний обмін судовими підходами, у межах якого судді на міжнародному та національному рівнях запозичують і адаптують аргументацію одне одного. За умов недостатності або відсутності ефективних кліматичних дій в інших регуляторних контекстах суди дедалі частіше виконують квазінормотворчу функцію, встановлюючи обов'язкові до виконання стандарти поведінки для державних органів та приватних суб'єктів. Кліматичні судові спори також чинять безпосередній регуляторний вплив на державну політику та корпоративну практику, спонукаючи уряди й бізнес до встановлення більш амбітних цілей у сфері пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до неї. Окремі категорії справ додатково сприяють підвищенню рівня кліматичної прозорості, зобов'язуючи суб'єктів господарювання до

належного розкриття кліматично значущої інформації та обмежуючи практики корпоративного «грінвошингу».

Література

1. IPCC. (2023). Climate change 2023: Synthesis report. Intergovernmental Panel on Climate Change. URL: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/>.
2. Navigating climate justice in the aftermath of Pakistan's 2022 floods. URL: <https://www.theigc.org/blogs/climate-priorities-developing-countries/navigating-climate-justice-aftermath-pakistans-2022#:~:text=>
3. Over 3,000 climate litigation cases are reshaping global climate policy today. URL: <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/over-3000-climate-litigation-cases-are-reshaping-global-climate>.
4. Climate change in the courtroom Trends, impacts and emerging lessons. Climate Litigation Report 2025. URL: <https://www.unep.org/resources/report/global-climate-litigation-report-2025-status-review>.
5. Maria A. Tigre, Climate Litigation in the Global South: Mapping Report, (2024). Available at: https://scholarship.law.columbia.edu/sabin_climate_change/230.
6. United Nations. Paris Agreement. New York: United Nations, 2015. URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>.
7. Суд ООН вперше висловився щодо зміни клімату: викиди можуть бути підставою для міжнародних позовів. URL: https://lb.ua/world/2025/07/25/688225_sud_oon_vpershe_vislovivsya_shchodo_zmini.html.
8. Statute of the international court of justice. URL: <https://www.icj-cij.org/statute>.
9. Case of Verein Klimaseniorinnen Schweiz and others v. Switzerland. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-233206>.
10. Case of Carême v. France. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-233174>.
11. Case of Duarte Agostinho and others against Portugal and 32 others. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-233261>.
12. Urgenda Foundation v. State of the Netherlands. URL: https://www.climatecasechart.com/document/urgenda-foundation-v-state-of-the-netherlands_3297.
13. Neubauer, et al. v. Germany. URL: https://www.climatecasechart.com/document/neubauer-et-al-v-germany_0a3e.
14. Leghari v. Federation of Pakistan. URL: https://www.climatecasechart.com/document/leghari-v-federation-of-pakistan_80c5

15. Milieudéfense et al. v. Royal Dutch Shell plc. URL: https://www.climatecasechart.com/document/milieudéfense-et-al-v-royal-dutch-shell-plc_c3e4.

16. Luciano Lliuya v. RWE AG. URL: https://www.climatecasechart.com/document/luciano-lliuya-v-rwe-ag_dd33.

Alina Nadezhdenko
PhD in Public Administration,
Associate Professor of the Department of Law
Mariupol State University

EUROPEAN INTEGRATION: ADVANTAGES AND CHALLENGES

European integration is the main priority of Ukraine's foreign policy, which entails systematic reforms in all areas of life according to EU norms and standards. The primary goal of European integration is for Ukraine to gain membership in the European Union, which requires a deep and comprehensive analysis of the consequences of joining the European community.

According to a sociological survey conducted by Maria Zolkina, a political analyst at the Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation, Ukrainians consider the main advantages of EU membership to be the ability to move freely, the improvement of the population's living standards, and free access for young people to study at universities in EU member states. Every fourth Ukrainian believes that EU membership will facilitate internal reforms in Ukraine [1].

At the same time, it should be understood that the process of European integration is associated with deep socio-economic reforms and radical institutional changes, which entail certain economic costs and require significant investments.

Thus, it is necessary to determine the advantages and disadvantages of Ukraine's integration into the EU. Many domestic scholars analyze the pros and cons of Ukraine's accession to the EU in their works, focusing on key aspects: political, economic, and social. There are many economic advantages, among them: the integration of Ukrainian energy, transport, and telecommunications networks into the European infrastructure, the increase in the volume of exports of Ukrainian products to European markets, the exchange of business experience, and the use of new technologies in production. This will contribute to the development of small and medium-sized businesses in Ukraine, improving the country's investment climate. As a result of Ukraine's accession to the EU, the requirements for certification and standardization will increase, leading to an improvement in the